HAFTALIK GELİŞMELER (21-27 KASIM 2026)

TÜRKİYE

- SPK'nın 25.11.2026 tarihli 2026/85 sayılı bülteni ile Ar-Ge Ekosistemine yönelik GSYF yatırımlarında nitelikli yatırımcı statüsüne ilişkin finansal değerlendirmeler bir önceki kriterlere geri çekildi. Böylelikle; Ar-Ge/Tasarım Merkezi bulunan işletmeler; Teknoloji merkezlerinde yer alan işletmeler, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyet gösteren işletmeler, **7263 sayılı kanunla getirilen yatırım yükümlülüklerini** (31.12.2026 tarihine kadar 2025 yılı gelir/kurumlar vergisi beyannamelerindeki indirim/istisnadan kaynaklı) karşılayabilmek amacıyla, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca belirlenecek kriterlere uygun GSYF'lere yatırım gerçekleştirebilecekler. **T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca belirlenecek GSYF kriterleri** bekleniyor.

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) yayımladığı haftalık bültene göre, **bankacılık sektörünün toplam kredi hacmi 20 Kasım itibarıyla 9 milyar 892 milyon lira azalarak 29 trilyon 294 milyar 215 milyon liradan 29 trilyon 284 milyar 323 milyon liraya geriledi.** Bankacılık sektöründe toplam mevduat ise bankalar arası dahil, geçen hafta 531 milyar 82 milyon lira azalarak 33 trilyon 317 milyar 772 milyon liradan 32 trilyon 786 milyar 689 milyon liraya geriledi.

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Türk lirası likidite yönetimi ve makro ihtiyati çerçeveye ilişkin yeni kararlar aldı. Buna göre, açık piyasa işlemleri kapsamında gerçekleştirilen **bir hafta vadeli repo ihalelerine geçici olarak ara verilmesi kararlaştırıldı.** TCMB, makro finansal istikrarı ve parasal aktarım mekanizmasını desteklemek amacıyla Türk Lirası mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara **TCMB'nin ağırlıklı ortalama fonlama maliyetinin %86'sı yerine %90'ı oranında faiz veya telafi ödemesi** yapılmasına karar verdi.

- Türkiye'nin borçlanma riskinin önemli göstergelerinden biri olan beş yıllık kredi temerrüt takaslarında (CDS) yükseliş hız kazandı. Türkiye'nin devlet tahvillerini temerrüde karşı sigortalamanın maliyetini gösteren CDS, salı günü **19 baz puan artarak 274 baz puana** ulaştı. Böylece Türkiye'nin risk primi, 7 Nisan'dan bu yana en yüksek seviyesini gördü.

- **TÜİK 2026 yılı Kasım ayı Ekonomik Güven Endeksi verilerini yayımladı.** Buna göre; Ekonomik güven endeksi Ekim ayında 97,3 iken, Kasım ayında **%1,1 oranında artarak 98,4 değerini aldı**. Bir önceki aya göre **Kasım ayında tüketici güven endeksi %2,4 oranında artarak 86,8 değerini**, reel kesim (imalat sanayi) güven endeksi %0,2 oranında artarak 101,3 değerini, hizmet sektörü güven endeksi %0,6 oranında artarak 109,9 değerini, perakende ticaret sektörü güven endeksi %0,9 oranında artarak 113,6 değerini, inşaat sektörü güven endeksi %3,8 oranında azalarak 80,2 değerini aldı.

DÜNYA

- Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) verilerine göre yılın ilk **yarısında küresel çelik talebi yıllık bazda %1,6 gerilerken** üretim kapasitesi **88 milyon ton artarak 2,53 milyar tona** ulaştı. Böylece 2013'ten bu yana görülen en büyük yıllık kapasite artışı kaydedildi. Kapasite artışının %90'ından fazlası, OECD dışındaki ülkelerde yaşandı. OECD, talebin üzerinde kalan üretim kapasitesinin **yıl sonunda 700 milyon tonu aşabileceğini, 2028'de ise 745 milyon tona ulaşabileceğini** öngördü. Bu açığın, çelik fiyatları ve üreticilerin kârları üzerindeki baskıyı artırabileceği vurgulandı.

- UNCTAD, denizyolu ticaretinde **2026 için sıfır büyüme öngördü.** Küresel denizyolu ticaret hacminin 2025'teki %1,9 artışın ardından 2026'da yatay kalması, **2027'de ise %3,2 büyümesi bekleniyor**. UNCTAD, ana rotalardaki aksamaların teslimat sürelerini uzattığını ve navlun oynaklığını artırdığını belirtti.

- WTO'nun 33. G20 Ticaret Önlemleri Raporu, **2026'nın ilk yarısında ticaret kısıtlamalarında belirgin artış olduğunu ortaya koydu.** Öne çıkan veriler:
  - G20 ülkeleri 2025'te 874 yeni ticaret ve ticaretle bağlantılı önlem uygulamaya koydu.
  - 2026'nın ilk altı ayında buna 697 yeni önlem daha eklendi.
  - İlk yarıda 206 yeni kısıtlayıcı veya ticareti zorlaştırıcı önlem getirildi. Bu sayı 2025'in tamamında kaydedilen 194 önlemin üzerinde.
  - İthalata yönelik kısıtlayıcı önlemler, G20 ithalatının 2 trilyon dolarlık bölümünü, yani %12,9'unu etkiledi.
  - İhracata yönelik önlemler G20 ihracatının %4,8'ini, yaklaşık 711 milyar doları kapsadı.
  - Diğer taraftan, 2026'nın ilk yarısında 282 ticareti kolaylaştırıcı önlem de alındı.
  - 30 Haziran 2026 itibarıyla 2009'dan beri yürürlükte olan ithalatı kısıtlayıcı önlemlerin kapsadığı ticaret hacmi 4,5 trilyon dolara, G20 ithalatının %29,6'sına ulaştı.

AVRUPA BİRLİĞİ (AB)

- Avrupa Birliği (AB), Çin başta olmak üzere üçüncü ülkelerden gelebilecek ticari baskılara karşı yeni bir mekanizma hazırlıyor. Geçici olarak "**ReadyEU" adı verilen düzenleme**, belirli mal ve hizmetlerin 450 milyon tüketicilik AB pazarına girişinin engellenmesine olanak tanıyacak. Yeni önlemlerin **9 Aralık'ta** açıklanması bekleniyor.

- **Avro Bölgesi'nde Bileşik PMI kasımda öncü veriye göre 51,7 ile yatay seyretti**. **İmalat PMI'ı 0,2 puan artışla 52,9, hizmet PMI'ı 0,2 puan azalışla 51,2 seviyesinde gerçekleşti**. Üretim ve yeni siparişler ekim ayında **üst üste beşinci** ayda da artışını sürdürdü. Petrol fiyatlarındaki düşüş kasım ayında enflasyonist baskıları bir miktar hafifletmekle birlikte girdi maliyetleri ve nihai ürün fiyatları artmaya devam etti. Ülke bazında bakıldığında; Almanya'da üretim belirgin şekilde arttı ve büyüme hızı Mart 2022'den bu yana en yüksek seviyeye ulaştı (imalat PMI: 54,2'den 55,0'e; hizmet PMI: 52,5'den 54,0'e). Buna karşın Fransa'da ticari faaliyetler art arda ikinci ayda da geriledi; imalat PMI'ı 47,9 ile son bir yılın en düşük seviyesine indi.

- İngiltere ile Avrupa Birliği (AB), Brexit sonrası ilişkileri güçlendirmek amacıyla gıda ticaretinin kolaylaştırılması, **karbon piyasalarının birbirine bağlanması** ve gençlerin karşılıklı olarak yaşama, çalışma ve eğitim görme imkânlarının genişletilmesi konusunda anlaşmaya vardı. **2028'de yürürlüğe girecek emisyon ticareti anlaşmasının** yanı sıra her iki taraftan **yılda 100 bin genci kapsayacak** bir program oluşturulması kararlaştırıldı.

- AB, Endonezya ile ticaret anlaşması imzaladı. Bu anlaşma neticesinde **tarifelerin %98,5'i kaldırılmaktadır**. AB tarafı bu anlaşmanın neticesinde **yıllık 650 milyon € daha az gümrük vergisi** ödeneceğini, 2040'a kadar **AB'nin Endonezya'ya ihracatının %40 artacağını** ve bu yolla AB'nin GSYH'sinin **16 milyar € artacağını** öngörüyor.

- Avrupa Birliği, ABD ve Çin teknolojilerine bağımlılığını azaltmak amacıyla 50 milyar avro kaynak toplaması hedeflenen bir **Teknolojik Bağımsızlık Sermaye Fonu** kurmayı planlıyor. Fonun, başta yapay zekâ ve kuantum bilişim olmak üzere Avrupa teknoloji şirketlerine mevcut programlardan daha büyük ölçekli, uzun vadeli ve yüksek riskli yatırımlar yapması öngörülüyor. Avrupa Yatırım Bankasının yatırım riskini üstlenmeden finansal uzmanlık desteği sağlayabileceği belirtilirken, hedeflenen tutar Avrupa Komisyonunun tam teknolojik bağımsızlık için gerekli gördüğü finansmanın yaklaşık onda birine karşılık geliyor.

- AB liderleri**, 2028-2034 dönemini kapsayan yeni bütçe üzerinde uzlaşmak için Brüksel'de bir araya geldi.** AB Komisyonunun 1,985 trilyon avroluk ilk bütçe teklifi, **204 milyar avro azaltılarak 1,781 trilyon avroya** düşürülürken, tarım, bölgesel kalkınma, savunma, güvenlik ve rekabetçilik yatırımları arasındaki kaynak dağılımı tartışmaların odağında yer aldı. Almanya başta olmak üzere net katkı sağlayan ülkeler bütçenin küçültülmesini ve rekabet gücüne yönelik yatırımların artırılmasını savunurken, fonlardan daha fazla yararlanan ülkeler tarım ve bölgesel desteklerin

korunmasını istiyor. **AB, yeni gelir kaynakları oluşturmayı ve bütçeyi 1 Ocak 2028'de yürürlüğe koymayı hedefliyor.**

- AB Komisyonu, ABD'nin Avrupa sanayisinin küresel kapasite fazlasına yol açtığı iddiasını reddederek, Avrupa'nın aksine kapasite fazlasından en fazla etkilenen ekonomiler arasında yer aldığını belirtti. ABD'nin ek gümrük vergisi önerilerine karşı, **Temmuz 2025'te imzalanan Turnberry ticaret mutabakatındaki %15'lik tarife tavanına** uyulması gerektiğini vurgulayan AB, yeni tarife ve muafiyetler konusunda Washington ile görüşmelerini sürdürüyor. Avrupa Parlamentosu ise ABD'nin uygulamalarının anlaşmayı ihlal etmesi halinde AB'nin gerekli hukuki araçlarla hızlı karşılık vermesi gerektiği uyarısında bulundu.

- **Avrupa Komisyonu, Norveç ve İzlanda için CBAM uygulama ayrıntılarını yayımladı.** İki ülke **1 Ocak 2027'den itibaren** AB ile ortak CBAM alanına dahil olacak. Demir-çelik, alüminyum, çimento ve gübre kapsamındaki ithalatta yıllık **50 tonluk eşik**, AB, Norveç ve İzlanda'ya yapılan ithalatın toplamı üzerinden hesaplanacak.

- **AB–Çin ticaret ilişkileri sivil toplum diyaloğunda ele alındı.** Avrupa Komisyonu, AB'nin Çin ile 2025'te **259,9 milyar avroya** ulaşan ticaret açığının arkasındaki yapısal sorunları ele almak üzere haziranda başlatılan Ticaret ve Yatırım İstişareleri hakkında paydaşları bilgilendirdi. İstişarelerde makine sektörünü de ilgilendiren başlıklardan biri, Çin'in AB'ye yönelik **nadir toprak elementleri ve kalıcı mıknatıs ihracatında** lisans işlemlerini hızlandıran uygulamayı sürdürmesi oldu.

ALMANYA

- Almanya ekonomisi, **2026 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0,1 büyüdü**. Almanya Federal İstatistik Ofisi (Destatis), daha önce %0,2 olarak açıklanan büyüme oranını aşağı yönlü revize etti. Almanya'nın gayrisafi yurt içi hasılası (GSYH), **üçüncü çeyrekte yıllık bazda %1,2 artarken,** takvim etkisinden arındırılmış yıllık büyüme **%1,1 olarak** gerçekleşti. Bu habere şöyle bir ek yapılabilir: Makine ve ekipman yatırımları çeyreklik bazda %3,5 geriledi. Toplam sabit sermaye yatırımları %1,2 düştü. İmalat sanayisinin katma değeri yıllık bazda %1,5 arttı. Destatis, ilk altı ayda görece güçlü seyreden ekonomik faaliyetin üçüncü çeyrekte yavaşladığını belirtti.
https://www.destatis.de/EN/Press/2026/11/PE26_409_811.html

- **Alman makine ihracatı üçüncü çeyrekte %2,3 arttı.** VDMA'nın açıkladığı verilere göre, ilk iki çeyrekte gerileyen Alman makine ve tesis ekipmanı ihracatı, üçüncü çeyrekte bir önceki yılın aynı dönemine göre nominal olarak **%2,3** arttı. Böylece yılın ilk dokuz ayında ihracat nominal olarak **%0,4 artışla 151,2 milyar euroya** ulaşırken, fiyat etkisinden arındırıldığında **%1,5 geriledi**. Aynı dönemde ABD'ye ihracat **%8 artarken** Çin'e ihracat **%12 düştü**. VDMA, ihracattaki toparlanmaya rağmen yüksek maliyetlerin ve küresel rekabet baskısının sürdüğünü belirterek Almanya ve Avrupa'da rekabet gücünü artıracak reformlara ihtiyaç olduğunu vurguladı.

- **Almanya'da iş dünyası güveni yükseldi, imalat sanayisinde geriledi.** ifo İş İklimi Endeksi ekimdeki **90,1** seviyesinden kasımda **90,6**'ya çıktı. İmalat sanayisindeki güven ise art arda altı aylık yükselişin ardından geriledi ve sektörde beklentiler yeniden negatif bölgeye geçti.

- **VDMA, AB Kuantum Yasası hazırlıklarına makine sektörünün erken katılımını istedi.** Birlik, kuantum teknolojilerinin sanayide uygulanmasına yönelik stratejinin geliştirilmesinde makine ve tesis mühendisliği sektörüne rol verilmesi çağrısında bulundu.

ABD

- ABD yönetimi, aralarında Çin ve Avrupa Birliği'nin de bulunduğu **16 ekonomiye yönelik yeni gümrük vergileri açıklamaya hazırlanıyor**. Sanayi sektöründeki devlet desteklerini hedef alan düzenleme, küresel ticarette maliyet baskısını artırabilir. ABD Ticaret Temsilciliğinin 11 Mart'ta başlattığı soruşturma; **Çin, Avrupa Birliği, Japonya, Güney Kore, Hindistan, Meksika, Tayvan, Singapur, İsviçre, Norveç, Endonezya, Malezya, Kamboçya, Tayland, Vietnam ve Bangladeş'i**

kapsıyor. Soruşturma kapsamında devletlerin üreticilere sağladığı mali destekler, sübvansiyonlu krediler, iç pazarı koruyan uygulamalar ve küresel arz-talep dengelerinden bağımsız kapasite artışları inceleniyor. ABD Ticaret Temsilciliğinin soruşturmayı başlatırken yayımladığı belgelerde otomotiv, çelik, alüminyum, batarya, yarı iletken, kimya, çimento, güneş paneli, gemi inşası ve makine imalatı gibi çok sayıda sektöre dikkat çekiliyor.

- **ABD'de bileşik PMI kasımda öncü veriye göre aylık 1,3 puan azalışla 54,6 seviyesinde gerçekleşti** (imalat PMI: 54,9'dan 54,5'e; hizmet PMI: 56,1'den 54,7'ye). **Hizmet ve imalat sektörlerinde üretim artışı son üç ayın en düşük seviyesine geriledi**. Yeni siparişlerde ise artış devam etti. Kasım ayında enflasyon hızında bir miktar yavaşlama görülmekle birlikte fiyat baskıları devam ediyor.
- **ABD'de ekonomik büyüme yılın 3. çeyreğinde hız kazandı; ikinci tahmine göre yıllıklandırılmış olarak %4,3 büyüdü**. Büyüme verisi ilk tahmine göre 0,9 puan yukarı yönlü revize edildi; bu revizyon yatırım ve tüketim harcamalarındaki yukarı yönlü revizyonlardan kaynaklandı. Büyümenin temel itici gücü tüketim harcamaları olmaya devam etti (+2,78 puan). **Konut dışı sabit yatırımlar büyümeye 2,2 puan katkı yaptı.** Net ihracat -3,2 puan ile büyümeye negatif katkı yapmaya devam etti. Stoklar ve kamu harcamalarının büyümeye katkısı ise sırasıyla 1,6 ve 1,0 puan oldu.
- **ABD'de Richmond Fed İmalat Anketi'ne göre, imalat faaliyeti kasım ayında iyileşti.** Endeks ekim ayında -2 iken **kasımda +3 seviyesinde** gerçekleşti. Alt endekslerden sevkiyat endeksi, yeni siparişler ve istihdam endekslerinde iyileşme görüldü.

DİĞER ÜLKELER

- **İngiltere'de bileşik PMI kasımda öncü veriye göre aylık 0,6 puan azalışla 52,3 seviyesinde gerçekleşti. İmalat PMI'ı 0,1 puan azalışla 52,7'ye**, hizmet PMI'ı 0,8 puan düşüşle 52,0'ye indi. Yeni siparişlerde sınırlı artış görüldü. Şirketlerin iş dünyasına ilişkin beklentileri iyileşti. Kasım ayında enflasyonist baskılar hafifledi; girdi maliyetlerindeki artış son üç ayın en yavaş hızında gerçekleşmekle birlikte enflasyon oranı uzun vadeli ortalamasının üzerinde seyretmeye devam etti.
- Çin'in Shenzhen kentinde düzenlenen **33. APEC Ekonomi Liderleri Toplantısı**'nın ardından 21 APEC ekonomisinin liderleri 2026 APEC Liderler Bildirisi'ni yayımladı. Bildiride "ticaret ve yatırım", "bağlantısallık", "inovasyon" ve "ekonomik büyüme" olmak üzere dört ana iş birliği alanı öne çıktı. Liderler, Asya-Pasifik ekonomik entegrasyonunun piyasa odaklı biçimde ilerletilmesi ve Asya-Pasifik Serbest Ticaret Alanı (FTAAP) gündemindeki çalışmaların sürdürülmesi konusunda mutabakat bildirdi. Ayrıca 2027–2030 dönemini kapsayan APEC Ticaretin Dijitalleştirilmesi İş Birliği Çerçevesi ve bölgesel bağlantısallık çalışmaları da gündeme geldi. (https://www.apec.org/press/news-releases/2026/1121_AELM)

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

- 9–22 Kasım 2026 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen **Birleşmiş Milletler 31. İklim Değişikliği Konferansı (COP31),** iklim müzakerelerinde adil geçiş, iklim finansmanı, uyum, teknoloji ve şeffaflık gibi alanlarda önemli ilerlemelerle tamamlandı. Yaklaşık 200 ülkenin katıldığı konferansta, Paris Anlaşması'nın uygulanmasını destekleyecek çeşitli kararlar alınırken, Türkiye ve Avustralya COP31 başkanlıklarının öncülüğünde hazırlanan kapsamlı Başkanlık Kararı (Cover Decision) üzerinde ülkeler arasında uzlaşma sağlanamadı. **Konferansın öne çıkan sonuçları şöyle:**

1. Adil geçiş (Just Transition) mekanizmasının güçlendirilmesi

  - Birleşik Arap Emirlikleri Adil Geçiş Çalışma Programı'nın (UAE Just Transition Work Programme) üç yıl daha sürdürülmesi ve çalışma yöntemlerinin güçlendirilmesi kararlaştırıldı.
  - Gıda güvenliği, tarım, okyanuslar, sanayi, inovasyon ve adil değer zincirleri kapsamında gerçekleştirilen diyalogların temel çıktıları kabul edildi.
  - COP30'da geliştirilmesine karar verilen Adil Geçiş Mekanizması'nın aşamalı olarak faaliyete geçirilmesi konusunda uzlaşıldı. Mekanizmanın; uluslararası iş birliğini, teknik desteği,

kapasite geliştirmeyi ve bilgi paylaşımını artırarak ülkelerin daha kapsayıcı ve adil bir yeşil dönüşüm gerçekleştirmelerine katkı sağlaması hedefleniyor. Mekanizmanın resmen kabul edilmesinin COP32'de gerçekleştirilmesi bekleniyor.

2. İklim finansmanında uygulamaya geçiş

- İklim finansmanı alanında, finansman hedeflerinin somut uygulamalara dönüştürülmesi ve kaynaklara erişimin kolaylaştırılması ön plana çıktı.
- İklim Finansmanı Çalışma Programı kapsamında çalışmalar sürdürüldü.
- Özellikle gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliğine uyum faaliyetleri için sağlanan finansmanın artırılması yönündeki çabalar yenilendi.
- Uyum Fonu'nun (Adaptation Fund) münhasıran Paris Anlaşması'na hizmet edecek şekilde dönüştürülmesi gündeme alındı.
- İklim finansmanına erişimin daha hızlı ve etkin hale getirilmesi ile finansal kaynakların düşük emisyonlu ve iklim değişikliğine dirençli kalkınma yatırımlarına yönlendirilmesi konusunda çalışmalar ilerletildi.

3. İklim teknolojilerinin yaygınlaştırılması

- İklim değişikliğiyle mücadelede ihtiyaç duyulan teknolojilerin mevcut olduğu, temel önceliğin bu teknolojilerin ihtiyaç duyan ülkelere ve topluluklara ulaştırılması olduğu vurgulandı.
- Bu kapsamda ülkelerin iklim teknolojilerine erişim ve bu teknolojileri uygulama kapasitelerinin güçlendirilmesi, Belém Teknoloji Uygulama Programı'nın ilerletilmesi ve teknoloji yatırımları ile finansman mekanizmalarının daha yakın ilişkilendirilmesi yönünde adımlar atıldı. Böylece mevcut teknolojik çözümlerin daha geniş ölçekte uygulanmasının desteklenmesi hedefleniyor.

4. İklim değişikliğine uyum ve kayıp-zarar mekanizmaları

- İklim değişikliğinin etkilerine karşı dayanıklılığın artırılması ve uyum hedeflerinin ölçülebilir sonuçlara dönüştürülmesi konusunda ilerleme sağlandı.
- COP30'da belirlenen 59 Belém Uyum Göstergesi'nin uygulanmasına yönelik çalışmalar ilerletildi. Ülkelerin gönüllü test süreçlerinde karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçlarını paylaşabilecekleri bir kanal oluşturulurken, göstergelerin metodolojisini ve veri altyapısını geliştirmek üzere özel bir görev gücü kurulması kararlaştırıldı.
- 2026–2028 dönemini kapsayan Bakü Uyum Yol Haritası'nın uygulanması güçlendirildi.
- Küresel İklim Direnci için BAE Çerçevesi'nin gözden geçirilmesine yönelik hazırlıklar başlatıldı.
- Varşova Uluslararası Mekanizması ve Santiago Ağı kapsamında, iklim değişikliğinin yol açtığı kayıp ve zararlarla mücadele için teknik desteğin hızlandırılması ve kırılgan toplulukların finansmana erişiminin kolaylaştırılması yönünde kararlar alındı.
- Ülkelerin ulusal uyum planları, ulusal katkı beyanları (NDC) ve şeffaflık raporları arasındaki tutarlılığın artırılması konusunda çalışmalar ilerletildi.

5. Paris Anlaşması kapsamında ikinci Küresel Durum Değerlendirmesi başladı

- Paris Anlaşması'nın temel mekanizmalarından biri olan İkinci Küresel Durum Değerlendirmesi (Global Stocktake – GST2), COP31'de resmen başlatıldı.
- Süreç üç aşamadan oluşacak:
- Bilgi toplama ve hazırlık,
- Teknik değerlendirme,
- Değerlendirme sonuçlarının ele alınması.
- Ülkelerin iklim hedefleri doğrultusunda kaydettiği kolektif ilerlemeyi değerlendirecek sürecin Kasım 2028'de COP33 kapsamında tamamlanması ve sonuçlarının ülkelerin iklim politikalarını güçlendirmesine katkı sağlaması öngörülüyor.

6. İklim şeffaflığı ve raporlama

- İki Yıllık Şeffaflık Raporlarının (Biennial Transparency Reports – BTR) iklim politikalarının oluşturulması ve küresel ilerlemenin izlenmesindeki önemi yeniden vurgulandı.

- Gelişmekte olan ülkelerin raporlama kapasitelerinin desteklenmesi, raporlama süreçlerinde karşılaşılan sorunların giderilmesi ve 2027–2028 döneminde yürütülecek faaliyetlerin etkinliğinin artırılmasına yönelik rehberlik sağlanması konusunda uzlaşıldı.
- Ayrıca çok sayıda ülke, ikinci İki Yıllık Şeffaflık Raporu'nu 31 Aralık 2026 tarihine kadar sunma taahhüdünü yineledi.

7. Elektrifikasyonun hızlandırılması ve 2035 hedefi

- COP31'in öne çıkan somut çıktısı
- Konferansın en önemli uygulama başlıklarından biri, enerji, sanayi ve ulaştırma sektörlerinde elektrifikasyonun hızlandırılması oldu.
- Türkiye'nin COP31 Başkanlığı tarafından Avustralya ve BM İklim Değişikliği Sekretaryasının desteğiyle Haziran 2026'da açıklanan, 2035 yılına kadar küresel elektrifikasyon oranını %35'e çıkarma hedefi (35x35) COP31'de geniş destek gördü.
- Küresel ekonominin yaklaşık yarısını temsil eden ülkeler hedefe destek verdi veya hedefe daha erken ulaşma niyetini açıkladı.
- 150 ülke, 37 şehir ve yıllık toplam cirosu 4 trilyon ABD dolarını aşan 260'tan fazla şirket, COP31 Elektrifikasyon Uygulama Paketi'ne dahil oldu.
- Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) analizlerine göre, mevcut taahhütlerin uygulanması küresel elektrifikasyon oranını %23'ten 2035 yılında %33'ün üzerine çıkarabilir.
- Elektrifikasyon oranının %35'e ulaşması, elektrik üretimindeki dönüşümün yavaş ilerlediği bir senaryoda dahi yıllık sera gazı emisyonlarında en az 8 milyar tonluk azalma potansiyeli taşıyor.
- Net Sıfır İçin Kamu Hizmetleri İttifakı (Utilities for Net Zero Alliance) tarafından 2025 yılında 21.000 kilometreden fazla yeni elektrik şebekesi altyapısı inşa edildiği ve yıllık en az 156 milyar ABD doları tutarında şebeke yatırımı planlandığı açıklandı.
- Altı kıtada 13 yeşil ulaşım koridorunun geliştirilmesi de uygulama paketi kapsamında yer aldı.
- Elektrifikasyonun yaygınlaştırılmasıyla enerji güvenliğinin güçlendirilmesi, temiz enerji yatırımlarının artırılması ve sanayi, ulaşım, binalar ile elektrik şebekelerinde fosil yakıt kullanımının azaltılması hedefleniyor.

8. Küresel İklim Eylem Gündemi kapsamında diğer gelişmeler

- COP31'de müzakerelerin yanı sıra altı ana eksende yürütülen Küresel İklim Eylem Gündemi (Global Climate Action Agenda) kapsamında yeni yatırımlar ve uygulama taahhütleri açıklandı.
- Ormanlar, okyanuslar ve biyolojik çeşitlilik Tropikal Ormanları Kalıcı Kılma Fonu (Tropical Forest Forever Facility) için ilk finansman taahhütleri toplam 8,3 milyar ABD dolarına ulaştı. 2030'a kadar 30 milyon hektar turbalık alanın restorasyonu hedeflendi. 22 ülkede mercan resiflerinin korunması için 30 milyon ABD dolarını aşan yeni finansman sağlandı.
- Tarım ve gıda sistemleri 116 ülkede toplam 66 milyon hektar alanın rejeneratif tarım kapsamında olduğu açıklandı. Gıda güvenliği, su yönetimi ve iklim politikalarını bir araya getirmeyi amaçlayan Turkuaz Nexus Girişimi başlatıldı.
- Dirençli şehirler, altyapı ve su Yaklaşık 270 milyon nüfusa sahip 69 şehir, yıllık eylem programı kapsamında 12 aylık iklim projeleri yürütmeyi kabul etti.
- İnsan ve sosyal kalkınma İklim ve sağlık alanındaki 20 programa 225 milyon ABD dolarını aşan finansman tahsis edildi. BM Afet Risk Finansmanı Platformu aracılığıyla 2030'a kadar 75 milyon kişinin iklim kaynaklı afetlere karşı korunması hedeflendi.
- Uygulamayı destekleyen mekanizmalar Yaklaşık 20 ülke, yatırım yapılabilir iklim projeleri geliştirmek üzere Ülke Platformları Merkezi kapsamında çalışmalar yürütüyor. Avrupa Yatırım Bankası, 2026–2030 döneminde iklim değişikliğine uyum için 30 milyar avronun üzerinde finansman hedefliyor. Net sıfır hedefleriyle uyumlu kamu ihracat finansmanı hacmi ise yaklaşık 376 milyar ABD doları olarak açıklandı; bu tutar yıllık bazda %58 artışa işaret ediyor.

9. Başkanlık Kararı üzerinde uzlaşma sağlanamadı

- COP31'in önemli müzakere başlıklarında ilerleme kaydetmesine karşın, Türkiye ve Avustralya başkanlıklarının öncülüğünde hazırlanan Başkanlık Kararı (Cover Decision) üzerinde ülkeler arasında uzlaşma sağlanamadı. Bu durum, bazı temel müzakere başlıklarında beklenen sonuçların alınmasını da engelledi.
- BM İklim Değişikliği İcra Sekreteri Simon Stiell, konferansın kapanışında özellikle bu konuda duyduğu hayal kırıklığını dile getirerek, iklim müzakerelerinin bilimsel gerçeklerle uyumlu olması ve iklim krizinin gerektirdiği hızda ilerlemesi gerektiğini vurguladı.
- Buna karşın UNFCCC, müzakerelerde alınan kararlar ve Küresel İklim Eylem Gündemi kapsamında açıklanan somut uygulama ve yatırım gelişmelerinin, iklim taahhütlerinin gerçek ekonomik sonuçlara dönüştürülmesi açısından önemli bir temel oluşturduğunu belirtti.

- **Avrupa Parlamentosu, çevresel değerlendirmeleri hızlandırmaya yönelik tutumunu kabul etti.** *Environmental Omnibus VIII* kapsamındaki teklif, çevresel değerlendirme süreçlerini sadeleştirmeyi ve hızlandırmayı amaçlıyor. Parlamento tutumu **367 lehte, 268 aleyhte oyla** kabul edildi.

- OECD, 2026 Tarım Politikalarının İzlenmesi ve Değerlendirilmesi Raporu'nda, Türkiye'nin 2024'ten itibaren tarımsal üretimde planlama yaklaşımını güçlendirerek kapsamlı tarım politikası reformu dönemine girdiği belirtildi. Raporda, açık sulama kanallarının 2003'ten bu yana sürdürülen yatırımlarla kapalı sisteme dönüştürüldüğü, kapalı sistem sulama şebekelerinin sulanan alanlar içindeki payının 2003'te **yaklaşık %6 seviyesinden** 2025 sonu itibarıyla %38'e yükseldiği belirtildi.

- Manisa'nın Salihli ilçesindeki Demirköprü Barajı'nda kurulumu süren Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları (YEKA) kapsamındaki ilk yüzer güneş enerjisi santralinde (GES) elektrik üretimine gelecek senenin başında başlanacak. **YEKA projesi kapsamında hazırlanan yatırımda Demirköprü Barajı'nın su yüzeyi güneşten elektrik üretimi için değerlendirilecek**. Yaklaşık **500 dönümlük alana** kurulacak santralin toplam yatırım bedelinin **41 milyon avro** olması öngörülüyor.

- **Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres, gelişmiş ülkelere, iklim hedeflerinin hayata geçirilmesi için ihtiyaç duyulan uyum finansmanının 3 katına çıkarılması** çağrısında bulundu. Guterres, "COP31'in kapsamlı bir sonuç üzerinde mutabakata varılamadan sona ermesinden derin hayal kırıklığı duyuyorum." diyerek hükümetlerin, iklim krizinin gerektirdiği sorumluluğu üstlenmesini bekleyen herkesin yaşadığı "derin hayal kırıklığını" kendisinin de hissettiğini kaydetti.

- **Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık'ın Emisyon Ticaret Sistemlerinin (ETS) birbirine bağlanmasına yönelik müzakerelerin tamamlandığını duyurdu.** AB ve Birleşik Krallık, her iki yargı alanında da onay süreci ve yürürlüğe girme şartına tabi olmak kaydıyla, 2028 yılından itibaren ETS bağlantı anlaşmasını uygulamayı taahhüt etmiştir. Emisyon Ticaret Sistemlerinin bağlanmasıyla Birleşik Krallık menşeli malların AB CBAM'dan muaf tutulacaktır. Birleşik Krallık tarafında da kendi karbon sınır düzenlemeleri kapsamında benzer bir yaklaşım sergilenmesi beklenmektedir. Avrupa Komisyonu'nun duyurusuna ulaşmak için tıklayınız.

- Kopernik İklim Değişikliği Servisi'nin verilerine göre, küresel ortalama yüzey sıcaklığı bir gün için sanayi öncesi dönemin **2,24 °C üzerine** çıkarak rekor kırdı. Bilim insanları, günlük rekorun Paris İklim Anlaşması'ndaki uzun vadeli sıcaklık sınırının aşıldığı anlamına gelmediğini vurguluyor. Fosil yakıt kullanımına bağlı küresel ısınma ile güçlü El Niño koşullarının etkisiyle artan sıcaklıklar, Amazon ve Endonezya'da kuraklık ve orman yangını riskini yükseltiyor. Haberde, yaz aylarındaki aşırı sıcaklarla bağlantılı can kaybının AB'de 50 bini aştığı, İngiltere'de ise **yaklaşık 5 bin olduğu** tahmin ediliyor. Uzmanlar, hükümetlere hem aşırı sıcaklara karşı hazırlıkları güçlendirme hem de sera gazı emisyonlarını azaltma çağrısı yapıyor.

Kaynakça: TÜİK; SPK; WTO; UNCTAD; OECD; VDMA; www.destatis.de; www.bloomberght.com; www.ntv.com.tr; www.aa.com.tr; commission.europa.eu/; https://unfccc.int/news